

Ecologisch werkplan kleine werken HDSR

Bestendig Beheer en Onderhoud (BBO)

Opgesteld door:	Wytze van der Zweep en Daan Musters
Functie:	Praktijkecoloog en adviseur omgevingsmanagement
Organisatie:	HDSR
Datum:	16 mei 2023

1 Algemeen

1.1 Proces ecologisch werkplan

Als opdrachtgever heeft het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden ('het waterschap') een verantwoordelijkheid voor het toepassen van de Wet Natuurbescherming binnen de activiteiten die zij zelf uitvoert en/of die zij uitbesteedt aan derden. HDSR geeft hieraan invulling door gebruik te maken van de Gedragscode Wet Natuurbescherming voor de waterschappen, onderdeel soortbescherming bestendig beheer en onderhoud (d.d. 22 januari 2019).

De uitvoering van het project ophoging kades Korenmolenvliet en Dwarsdamweg, Damweg brengt mogelijk negatieve gevolgen voor beschermde planten en dieren op de werklocatie met zich mee. De impact van deze effecten is afhankelijk van de soorten en het type werkzaamheden. Daarom is voor dit project de gedragscode uitgewerkt in een werkinstructie: het ecologisch werkplan. In dit ecologisch werkplan worden de beschermde soorten en invasieve exoten benoemd, die op de werklocatie verwacht worden. Ook beschrijft het ecologisch werkplan de organisatie en de te volgen procedures en instructies t.a.v. de voorschriften in de gedragscode en de door HDSR opgestelde werkprotocollen om zo het in stand houden van de beschermde soorten te waarborgen.

Naar aanleiding van het ecologisch werkplan zijn aanbevelingen en (mitigerende) maatregelen ten behoeve van de uitvoerende werkzaamheden beschreven. De aannemer die het werk gaat uitvoeren stemt, met behulp van een ter zake kundig persoon en de ecologische werkprotocollen, zijn/haar werkzaamheden hierop af en legt deze werkwijze vast in een uitgewerkt ecologisch werkplan uitvoeringsfase.

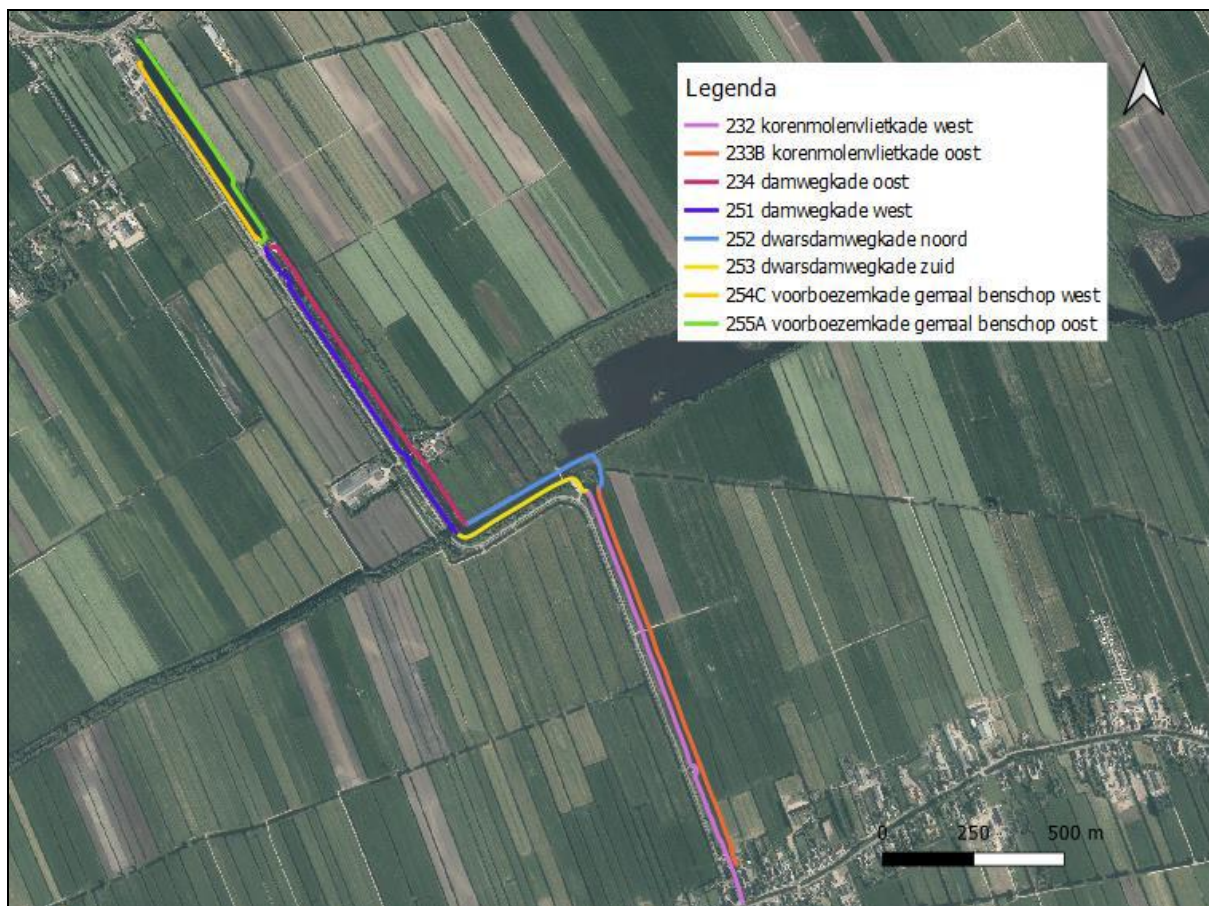
Het ecologisch werkplan uitvoeringsfase wordt ter goedkeuring aangeleverd aan het waterschap. Na goedkeuring door het waterschap wordt het werkplan in gebruik genomen en bijgewerkt tijdens de uitvoering. Na afronding van alle werkzaamheden wordt het complete ecologische dossier aangeleverd aan de opdrachtgever.

1.2 Werklocatie en activiteiten

HDSR is beheerder van een groot aantal regionale waterkeringen (hierna: kades), waaronder de Korenmolenvlietkade, Damwegkade en Dwarsdamwegkade. Deze groene kades worden door het waterschap elke 12 jaar op waterveiligheid getoetst. De kades moeten steeds voldoen aan de provinciale waterveiligheidsnormen. Uit de laatste toetsing blijkt dat delen van de kades niet voldoen aan de nieuwste normen als het gaat om hoogte, mede als gevolg van de bodemdaling. Om de waterveiligheid in het gebied te borgen, zijn werkzaamheden noodzakelijk.

1.2.1 Werklocatie

De werklocatie bevindt zich nabij het natuurgebied Willeskop in de provincie Utrecht, op de grens van de gemeenten Lopik, Oudewater en Montfoort. De werkzaamheden vinden grotendeels plaats op agrarische graspercelen. Deze graslanden worden intensief beheerd en er is geen begroeiing direct op de oevers aanwezig. Op enkele locaties vinden er ook werkzaamheden plaats in tuinen van bewoners en nabij de parkeerplaats van natuurgebied Willeskop.

Figuur 1 Traject van de regionale keringen Korenmolenvlietkade, Damwegkade en Dwarsdamwegkade.

1.2.2 Beschrijving activiteiten

Om de kades te laten voldoen aan de nieuwste normen, worden de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Het ophogen van de kruin van de kaden met circa 20 a 30 centimeter. Op veel locaties gaat het om een ophoging van 5 a 10 centimeter. Voor de ophoging van de grond wordt gebruikt gemaakt van de vrijkomende grond uit een direct nabijgelegen project van HDSR, namelijk waterberging en doorvoer Willeskop;
- Herprofileren van kaden door het aanpassen en verflauwen van de helling;
- Het aansluiten van de kaden op nabijgelegen percelen, waaronder het vloeiend laten overgaan van de kaden op bestaande beschoeiingen in tuinen van bewoners en de parkeerplaats van natuurgebied Willeskop;
- Het verwijderen en opnieuw plaatsen van hekwerken wanneer deze op de locatie van de werkzaamheden op de kade staan;
- Het inzaaien van de kale grond met grasmengsels na afloop van de werkzaamheden.

Ten opzichte van de bestaande situatie vinden er nauwelijks veranderingen plaats. Deze werkzaamheden zijn regelmatig nodig, omdat in dit deel van Nederland de bodem continue zakt als gevolg van inklinking en veenoxidatie. Bij de ophoging met grond wordt ook rekening gehouden met toekomstige bodemdaling en het nazetten van de aangebrachte grond.

Voor het hoogtetekort is rekening gehouden met een planperiode van 10 jaar, wat wil zeggen dat de dijk voor een periode van minimaal 10 jaar op de hoogte moet liggen zoals die is vastgesteld in de legger van HDSR;

1.2.3 Gewenste uitvoeringsperiode

Er is nog geen exacte uitvoeringsperiode bekend. De uitvoeringsperiode voor de ophoging van de kades is afhankelijk van wanneer de grond voor de ophoging vrijkomt uit het project waterberging en doorvoer Willeskop. De gewenste startdatum is 11 september 2023 en gewenste einddatum is 15 maart 2024.

Insteek is dat zowel de ophoging van de kades als ook de waterberging en doorvoer door dezelfde aannemer uitgevoerd gaan worden. Bij de uitvoering van werkzaamheden dient regelmatige inzet plaats te vinden van een ecooloog (ter zake kundig persoon) om de werklocatie vrij te geven.

1.3 **Erkend belang vanuit Wet Natuurbescherming**

Wanneer de activiteiten een erkend belang dienen, mag er met een vastgestelde passende gedragscode gewerkt worden om schade te beperken. Indien er geen erkend belang van toepassing is, moet schade voorkomen worden. Geef hieronder het belang van de activiteiten aan.

- Volksgezondheid
(Bv. Bestrijding eikenprocessierups in eiken om verspreiding brandharen te voorkomen)
- Openbare/Algemene veiligheid
(Bv: Baggeren, maaien en snoeiwerk tbv onderhoud)
- Behoud Flora en Fauna (biodiversiteit)
(Bv onderhoudsmaatregelen om beschermde soorten te behouden)
- Geen erkend belang
(Bv de aanleg van een wandelbrug)

1.4 Ecologische werkprotocollen HDSR

De volgende werkprotocollen zijn van toepassing:

- 01 Voorbereidende werkzaamheden
- 02 Schonen en maaien van watergangen, inclusief onderhoudspaden
- 03 Maaien, bermen, dijken, gazons
- 04 Baggeren van bodems van watergangen
- 05 Beheer baggerdepot
- 06 Herprofilering en herstelwerkzaamheden aan oevers en kaden in watergangen
- 07 Snoeien en dunnen van opgaande beplanting
- 08 Onderhoud waterkeringen, duikers en kunstwerken
- 09 Onderhoud verhardingen
- 10 Begrazen van bermen, waterkeringen en schouwpaden
- 11 Gebruik van waterbergings- en watervoorzieningsgebied
- 12 Voorkomen schade door muskus- en beverrat
(dit protocol wordt toegepast binnen MRB (Muskusrattenbestrijding))
- 13 Invasieve waterplanten verwijderen met HydroVenturi Methode

Het werkprotocol 1-6 Onderhoud waterkeringen en duikers is toegevoegd aan de bijlage 2.

2 Ecologische analyse

2.1 Natuuraspecten

2.1.1 Beschermde gebieden

Het projectgebied ligt op ongeveer 5 km afstand van het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Lek. Van een directe aantasting en afname van areaal aan beschermd natuurgebied is daarom geen sprake. De nabijgelegen Natura 2000-gebieden liggen op voldoende ruime afstand, waardoor geen negatieve invloeden verwacht worden van factoren als bodemtrillingen, geluids- en lichtbelasting (deze hebben een relatief korte reikwijdte). De werkzaamheden beïnvloeden het Natura2000-gebied niet wegens de afstand en omvang.

Delen van de kaden zijn onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Kleinschalige ontwikkelingen in het NNN zijn mogelijk mits ze aansluiten op een bestaande functie en ze al op verstoord terrein plaatsvinden. Maar de periodieke ophoging van de kaden is geen nieuwe ruimtelijke ontwikkeling. De bestaande kaden hebben al een keringsfunctie en de kaden worden enkel weer op hoogte gebracht. De werkzaamheden sluiten aan bij de bestaande functie (waterveiligheid) en leiden niet tot een vermindering van het oppervlakte of de samenhang van het NNN. De werkzaamheden hebben geen negatieve invloed op de NNN-zone en haar kenmerken en waarden.

2.1.2 Beschikbaarheid verspreidingsgegevens

Op basis van een quick scan en aanvullende onderzoeken voor het project waterberging en doorvoer Willeskop is de mogelijke af- of aanwezigheid van soorten voor een groot deel van de werklocatie vastgesteld en is voor de rest van de werklocatie door expert judgement bepaald welke beschermde soorten kunnen voorkomen.

2.1.3 Aanwezigheid beschermde soorten en/of invasieve exoten

De werklocatie betreft voornamelijk intensief beheerde graslanden of tuinen van bewoners met onbegroeide en kale oevers. Er staan geen bomen of hoge beplanting zoals struiken op de kering.

Uit de onderzoeken blijkt dat op de kruinen van de Korenmolenvlietkade, Dwarsdamwegkade en Damwegkade geen beschermde soorten en of (jaarrond) beschermde nesten zijn aangetroffen. Er zijn geen broedhopen van ringslangen of verblijfplaatsen van vleermuizen waargenomen. Voor zover bekend zijn er geen invasieve exoten aanwezig op de werklocatie.

Wel zijn er verschillende beschermde soorten in de buurt van de werklocatie aanwezig, met name in het natuurgebied Willeskop, zoals de moerasvegetaties op voormalige graslandpercelen (nu natte extensief beheerde graslanden), de moerasoevers langs sloten en de aanwezige opgaande beplanting (bomen). Het gaat om poelkikker, heikikker, rugstreeppad en waterspitsmuis (zie tabel 1). Ook zijn er veel vogelsoorten die broeden langs en in de buurt van de werklocatie, met name rietkragen langs watergangen en buiten de werklocatie in de bomen en plassen in het natuurgebied Willeskop.

Als tijdens de uitvoering van het project onverwachts beschermde soorten aangetroffen worden, moeten de maatregelen uit paragraaf 2.1.4 uitgevoerd worden. Dit geldt ook voor de beschermde soorten anders dan die in tabel 1 genoemd zijn.

Tabel 1 Aanwezige beschermde soorten in de directe omgeving van de werklocatie.

Soort (NL naam)	Wetenschappelijke naam	Aanwezig op werklocatie kaden	Functie werklocatie
Waterspitsmuis	<i>Neomys fodiens</i>	Nee, wel in directe omgeving	Geen functie, voornamelijk in moerasvegetaties op voormalige graslandpercelen, moerasoevers langs sloten en de plas en natte hooilanden aan de oostzijde van Willeskop
Platte Schijfhoren	<i>Anisus vorticulus</i>	Nee, wel in directe omgeving	Geen functie, voornamelijk in rijk begroeide kleine wateren
Rugstreeppad	<i>Epidalea calamita</i>	Nee, wel in directe omgeving	Geen functie, voornamelijk in poldersloorten, oeverzones van natuurgebied Willeskop en plas-dras gebied weidevogels
Heikikker	<i>Rana arvalis</i>	Nee, wel in directe omgeving	Geen functie, voornamelijk in poldersloorten, oeverzones van natuurgebied Willeskop en plas-dras gebied weidevogels
Poelkikker	<i>Pelophylax lessonae</i>	Nee, wel in directe omgeving	Geen functie, voornamelijk in poldersloorten, oeverzones van natuurgebied Willeskop en plas-dras gebied weidevogels
Vleermuizen	-	Ja	Langsvliegende en foeragerende vleermuizen, geen verblijfplaatsen
Vogelsoorten met jaarrond beschermde voortplantings en verblijfplaatsen	-	Nee, wel in directe omgeving	Geen functie, de aangetroffen jaarrond beschermde nesten liggen op 100m afstand verder in het natuurgebied Willeskop
Broedvogels en nesten	-	Ja	Mogelijke voortplantings- en verblijfplaatsen en foerageergebied in watergang en rietkragen

2.1.4 Uitvoeren werkzaamheden volgens algemene zorgplicht

Hieronder staan maatregelen die uitgevoerd moeten worden om schade aan (beschermd) flora en fauna als gevolg van de werkzaamheden te voorkomen. De maatregelen komen uit de gedragscode en bijbehorende werkprotocollen van HDSR.

- In het broedseizoen (15 maart – 15 juli) is het uitvoeren van werkzaamheden enkel toegestaan wanneer de werklocatie voorafgaande aan de werkzaamheden door een deskundig ecooloog is gecontroleerd en er geen broedgevallen zijn aangetroffen. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd in het kader van de Wet natuurbescherming. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode.

Let op: een aantal soorten start al vroeg in het jaar met nestelen, ook kunnen er met name in rietlanden en rietoevers broedgevallen na 15 juli zijn. Daarnaast zijn de nesten van een aantal vogelsoorten jaarrond beschermd, dus ook als deze op dat moment niet bezet zijn;

- Bij aanwezigheid van in gebruik zijnde nesten dienen in samenspraak met een deskundig ecooloog de mogelijkheden bekeken te worden;
- Onderhoud aan waterkeringen worden op een zodanige wijze uitgevoerd dat schade aan soorten nihil is of redelijkerwijs tot een minimum wordt beperkt. Alle te nemen maatregelen worden op een plankaart met toelichting vastgelegd, in een aantal gevallen is markering in het veld noodzakelijk;
- De rijsnelheid van de machines ligt zo laag mogelijk, liefst stapvoets;
- Er wordt één kant opgewerkt, waarbij barrièrewerking in de vluchtroute zoveel mogelijk wordt voorkomen;
- Er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande infrastructuur van wegen, paden en sporen. Schade aan bermen, slootkanten, houtsingels, bosjes en solitaire bomen wordt voorkomen door deze plaatsen niet met zwaar (gemotoriseerd) materieel te berijden of te dicht te passeren;
- De werkzaamheden vinden in de daglichtperiode plaats. Mocht het noodzakelijk zijn om werkzaamheden toch na zonsondergang uit te voeren dan is de verlichting alleen aan wanneer dat functioneel is. De verlichting wordt voldoende afgeschermd en alleen op het werk gericht. Gebruik alleen verlichting met een naar beneden gerichte lichtbundel;
- Onverwachte vondsten van invasieve exoten op de werklocatie dienen direct bij de opdrachtgever te worden gemeld. Passende maatregelen dienen getroffen te worden.

Aanvullend moeten onderstaande soortspecifieke maatregelen ook nageleefd worden. Bij de uitvoering van werkzaamheden dient regelmatige inzet plaats te vinden van een ecooloog (ter zake kundig persoon) om de werklocatie vrij te geven.

Soort(groep)	Wanneer	Uitwerking algemeen zorgvuldig handelen
Broedende vogels en nesten	15 maart – 15 juli	<ul style="list-style-type: none">• Aangetroffen broedende vogels, in gebruik zijnde nesten en eieren worden altijd gespaard, ook buiten het broedseizoen. Broedende vogels mogen evenmin worden verstoord.• Een waterkering mag, voorafgaand aan het broedseizoen en de werkzaamheden, ongeschikt gemaakt worden voor broedvogels. Dit kan gedaan worden door de vegetatie zeer kort te houden, te frezen en/of de waterkering dagelijks te betreden. Deze maatregel dient uitsluitend om de vestiging van broedvogels te voorkomen, niet het verjagen van aanwezige broedende vogels.
Amfibieën	1 januari – 31 december	<ul style="list-style-type: none">• Gedurende de maaiwerkzaamheden dient een deskundige ecooloog voor de maaimachine uit te lopen om eventuele heikkickers, poelkickers of rugstreppadden die zich in het maaigebied bevinden te verplaatsen.• Houtrillen, boomstronken en bladhopen worden in de winterperiode (oktober t/m maart) ontzien in verband met overwinterende amfibieën.

Soort(groep)	Wanneer	Uitwerking algemeen zorgvuldig handelen
Grondgebonden zoogdieren	1 januari – 31 december	<ul style="list-style-type: none">Gedurende de maaiwerkzaamheden dient een deskundige ecooloog voor de maaimachine uit te lopen om eventuele waterspitsmuizen die zich in het maaigebied bevinden te verplaatsen.
Vleermuizen	1 januari – 31 december	<ul style="list-style-type: none">Werkzaamheden worden in principe enkel tijdens dag-licht uitgevoerd (geen gebruik van kunstlicht). Wan-neer toch gebruik gemaakt wordt van verlichting in de actieve periode van vleermuizen (april t/m oktober), dan wordt deze verlichting zo veel mogelijk op de werkzaamheden gericht en niet op de omgeving.

2.2 Verplichtingen opdrachtnemer

2.2.1 Algemeen

Iedere opdrachtnemer is verantwoordelijk voor:

- Het naleven van het ecologische werkplan en bijbehorende werkprotocollen;
- Het voor zover mogelijk voorkomen van calamiteiten;
- Het beschermen van de aanwezige beschermde planten en dieren;
- Het tot een minimum beperken van natuurschade ten gevolge van activiteiten aan de aanwezige (beschermde soorten) en verspreiding van invasieve exoten voorkomen;

De opdrachtnemer laat het ontwerp ecologisch werkplan door een ter zake kundig persoon uitwerken naar een ecologisch werkplan uitvoeringsfase en laat deze goedkeuren door HDSR. Mede op basis van het ecologisch werkplan uitvoeringsfase wordt de uitvoeringswijze en de planning van het werk door de opdrachtnemer opgesteld.

Bij het startoverleg en daaropvolgende overleggen of bouwvergaderingen wordt het werkplan doorgenomen en waar nodig wordt aanvullend geïnstrueerd;

Het naleven van het ecologische werkplan en het tijdens de uitvoering tijdig uitvoeren en vast leggen van de maatregelen uit het ecologisch werkplan en daarvoor het werkformulier uitvoering uit bijlage 4 te gebruiken, inclusief het zetten van een paraaf.

Calamiteiten worden direct conform de in dit werkplan beschreven procedure gemeld en vastgelegd op het daarvoor bedoelde meldingsformulier calamiteit in bijlage 5.

Partijen die in opdracht van HDSR werkzaamheden uitvoeren zijn zelf verantwoordelijk voor het voldoende instrueren van uitvoerend personeel en onderaannemers, zodat zij in staat zijn het werkplan uit te voeren of huurt hiervoor een ter zake kundig persoon in. Deze persoon is ook verantwoordelijk voor het invullen van de bijlagen tijdens de uitvoering. Daarnaast is deze persoon eerste aanspreekpunt voor derden

Ook zijn de partijen zelf verantwoordelijk voor het tijdig en op de juiste manier uitvoeren van de voorgeschreven controles, het op de juiste wijze vastleggen van de resultaten van deze controles en het tijdig verzenden van volledig ingevulde formulieren naar HDSR.

Tijdens de uitvoering dient het afwijken van de werkwijze zoals beschreven in het ecologisch werkplan uitvoeringsfase met een ter zake kundige persoon (ecoloog) te worden overlegd.

Het werkplan en alle relevante formulieren (werkformulieren, meldingsformulieren en werkplaat) moeten tijdens de uitvoering van de activiteiten altijd aanwezig zijn op of nabij de werkplek. Formulieren worden (indien gewenst) periodiek ter beschikking gesteld aan HDSR.

Na uitvoering van de werkzaamheden wordt het door de opdrachtnemer gearcheerde ecologisch dossier aangeleverd aan de opdrachtgever. Het ecologisch dossier bestaat uit het ecologisch werkplan uitvoeringsfase, aangevuld met eventuele werkformulieren uitvoering, meldingsformulieren calamiteiten en bouwverslagen met daarin opgenomen afspraken op het gebied van ecologie.

2.3 Acties t.b.v. ecologisch werkplan

Dit werkplan vormt de basis voor de voorbereiding, uitvoering en afronding van de ecologische maatregelen bij uitvoering van activiteiten.

Actie tbv werkplan	Door:	Goedkeuring door:
Opstellen ecologisch werkplan ontwerp	Waterschap	Opdrachtnemer
Uitwerken werkplan door H2 aan te vullen en ecologisch werkplaat uitvoering toe te voegen aan bijlage 3	Opdrachtnemer	Waterschap
Werkformulier ecologische uitvoering, bijlage 4, tijdens uitvoering bijhouden	Opdrachtnemer	Waterschap
indien nodig: formulier ecologische calamiteiten, bijlage 5, invullen en waterschap binnen 24 uur betrekken	Opdrachtnemer	Waterschap
Na afronding van alle werkzaamheden wordt door de opdrachtnemer het ecologisch dossier aangeleverd aan het waterschap.	Opdrachtnemer	Waterschap

3 Coördinatie tijdens uitvoeringsfase

3.1 Ecologisch coördinator uitvoeringsfase

Voor de ecologische coördinatie tijdens de uitvoeringsfase is door **#OPDRACHTNEMER#** aangesteld:

Naam: **#naam ecologisch coördinator opdrachtnemer#**
Functie: **#functie ecologisch coördinator#**

De coördinatietaken en -verantwoordelijkheden omvatten de totale uitvoeringsduur en alle activiteiten samenhangend met het werk.

Voor het uitvoeringstijdschema van de werkzaamheden wordt verwezen naar de door **#OPDRACHTNEMER#** op te stellen gedetailleerde planning. Deze planning wordt afgestemd zowel op de gedragscode als op de aanwezigheid van beschermde soorten en wordt na uitvoering van het werk toegevoegd aan het dossier.

4 Calamiteiten

Een calamiteit in het kader van de gedragscode is een ongewenste gebeurtenis die leidt of had kunnen leiden tot ongewenste schade aan beschermde planten en dieren.

4.1 Procedure bij calamiteiten

Ondanks de genomen voorzorgsmaatregelen is het niet mogelijk om calamiteiten geheel uit te sluiten. Het is van groot belang dat eventueel optredende calamiteiten worden gemeld, geanalyseerd en geëvalueerd. Dit om de juiste maatregelen te nemen om soortgelijke gebeurtenissen in de toekomst te voorkomen. Daarom is iedereen verplicht calamiteiten bij de directie te melden. Naar aanleiding hiervan moeten er, op basis van een ecologisch oordeel door een erkend ecooloog, maatregelen genomen worden om de bestaande situatie te verhelpen en herhaling in de toekomst te voorkomen. Deze maatregelen worden door de uitvoerder uitgevoerd en vastgelegd op het calamiteitenformulier in bijlage 5.

4.2 Controle door derden

Bij controles van bevoegd gezag, zoals bijvoorbeeld de NVWA of handhavers van de provincie, met daaruit eventueel voortvloeiend proces-verbaal, stilleggen van het werk of andere opmerkingen dienen direct telefonisch te worden gemeld bij het contactpersoon bij het waterschap en vastgelegd op het calamiteitenformulier in bijlage 5.

4.3 Voorbeelden calamiteiten

Onder calamiteiten kan verstaan worden:

- Het onverwachts aantreffen van broedende vogels;
- Het per ongeluk doden of beschadigen van beschermde planten en diersoorten;
- Een oliekkage of een roetende dieselmotor;
- Ineens veel dode vissen in de nabijheid van het werk;
- Het aantreffen van andere beschermde soorten dan uit de gegevens is gebleken.

Bijlage 1

Erkend belang

Als er voor een activiteit of voor een deel van de activiteiten geen erkend belang van toepassing is dan moet schade aan flora en fauna voorkomen worden. Bij een erkend belang mag er met behulp van de gedragscode WNB BBO schade beperkt worden. Deze erkende belangen betreffen: volksgezondheid, openbare/algemene veiligheid, luchtvaart en biodiversiteit.

Invasieve exoot

Een plant of diersoort die door zijn aanwezigheid schade kan toebrengen aan ecologie, problemen kan veroorzaken voor de wateraan- en afvoer of het in stand houden van waterstaatkundige werken.

Rust en verblijfplaats (R&VP)

Plek waar een dier of plantensoort zich gevestigd heeft voor de voortplanting, schuilgelegenheid of als voedselgebied.

Rust en verblijfplaats jaarrond beschermd

Sommige rust- en verblijfplaatsen kunnen jaarrond beschermd zijn, denk hierbij aan burchten van bevers en ooievaarsnesten.

Rust en verblijfplaats tijdelijk beschermd

Sommige rust en verblijfplaatsen kunnen tijdelijk beschermd zijn, denk hierbij nesten van eenden die alleen gebruikt worden tijdens het broeden.

Leefgebied soort

Bij monitoring kan worden aangegeven dat een soort gebruik maakt van het gebied, maar geen duidelijke rust- of verblijfplaats heeft op de werklocatie. Denk hierbij aan aanwezigheid van reeën of ringslangen in een gebied.

Soortspecifiek zorgvuldig handelen

Per aanwezige soort moet aangegeven worden welke maatregelen je neemt om schade te beperken of te voorkomen bij het uitvoeren van de activiteiten.

Algemeen zorgvuldig handelen

In de gedragscode en wet Natuurbescherming wordt gesproken over de algemene zorgplicht ten behoeve van het voorkomen van schade aan aanwezige soorten die niet beschermd zijn.

Ter zake kundig persoon

In de Gedragscode voor Bestendig beheer en Onderhoud voor de waterschappen wordt het onderstaande aangegeven over een ter zake kundige persoon:

Een deskundige:

- heeft een afgeronde hbo-of universitaire opleiding, met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; of
- heeft een afgeronde mbo-opleiding, met als zwaartepunt soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van in Nederland in het wild voorkomende planten en dieren;

Daarnaast heeft de deskundige praktijkervaring opgedaan, doordat hij/zij: • werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau dat is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of

- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en werkzaam is of aangesloten bij de volgende Nederlandse organisaties: Zoogdierverseniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of bescherming.

Indien aan bovenstaande is voldaan, kan ook een waterschapsmedewerker als 'ecologisch deskundige' optreden.

Bijlage 2 Ecologisch werkprotocol 1-6 Onderhoud waterkeringen en duikers

1-6 Onderhoud waterkeringen en duikers

Werkprotocol:	<i>Bestendig Beheer en Onderhoud</i>
Werkzaamheden:	Regulier en periodiek onderhoud waterkeringen; Doorspuiten van duikers; Aanvullen van gaten en verzakkingen met grond; Aanvullen oeverbeschoeiing met basaltblokken; Herstelwerkzaamheden aan beschoeiingen; Herstel van rasters
Locatie:	<i>waterkeringen in beheersgebied van HDSR</i>

1. Voorbereidende maatregelen

Deze staan uitgebreid omschreven in de factsheet voorbereidende maatregelen.

2. Activiteitenkalender

In de onderstaande tabel staan de perioden weergegeven waarin werkzaamheden wel (lichtblauw), enkel na het treffen van extra maatregelen (middelste tint blauw) of niet (donkerblauw) mogen worden uitgevoerd. Deze tabel geldt voor zowel paragraaf 3 en paragraaf 4 van dit werkprotocol.

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Beschermde soorten of broedvogels zijn afwezig												
Broedvogels												
Waterspitsmuis Noordse woelmuis												
Voorkeursperiode De werkzaamheden kunnen, mits de algemene zorgplicht gevolgd wordt, zonder verdere beperkingen worden uitgevoerd.												
15 maart – 15 juli (broedvogels): Werkzaamheden pas uitvoeren wanneer de werklocatie vooraf is gecontroleerd en er geen broedgevallen zijn aangetroffen.												
Werkzaamheden in deze periode niet uitvoeren tenzij primaire waterschapstaken dit vereisen.												

3. Uitvoeren werkzaamheden volgens algemene zorgplicht

In het broedseizoen (15 maart – 15 juli) is het uitvoeren van werkzaamheden enkel toegestaan wanneer de werklocatie voorafgaande aan de werkzaamheden is gecontroleerd en er geen broedgevallen zijn aangetroffen. Let op: een aantal soorten start al vroeg in het jaar met nestelen, ook kunnen er met name in rietlanden en rietoevers broedgevallen na 15 juli zijn. Daarnaast zijn de nesten van een aantal vogelsoorten jaarrond beschermd, dus ook als deze op dat moment niet bezet zijn.

Onderhoud aan waterkeringen en duikers worden op een zodanige wijze uitgevoerd dat schade aan soorten nihil is of redelijkerwijs tot een minimum wordt beperkt. Alle te nemen maatregelen worden op een plankaart met toelichting vastgelegd, in een aantal gevallen is markering in het veld noodzakelijk.

De rijsnelheid van de machines ligt zo laag mogelijk, liefst stapvoets. Er wordt één kant opgewerkt, waarbij barrièrewerking in de vluchtroute zoveel mogelijk wordt voorkomen. Er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande infrastructuur van wegen, paden en sporen. Schade aan bermen, slootkanten, houtsingels, bosjes en solitaire bomen wordt voorkomen door deze plaatsen niet met zwaar (gemotoriseerd) materieel te berijden of te dicht te passeren. De werkzaamheden vinden in de daglichtperiode plaats. Mocht het noodzakelijk zijn om werkzaamheden toch na zonsondergang uit te voeren dan wordt uitstraling van de verlichting zoveel mogelijk voorkomen.

- o In het geval houtige gewassen moeten worden verwijderd dienen deze snoei- en dunningswerkzaamheden uitgevoerd te worden volgens het werkprotocol 1-5 'Snoeien en dunnen van opgaande beplanting'.

Soort(groep) specifieke maatregelen in het kader van de algemene zorgplicht

Broedvogels en nesten	<ul style="list-style-type: none">• Aangetroffen broedende vogels, in gebruik zijnde nesten en eieren worden altijd gespaard, ook buiten het broedseizoen. Broedende vogels mogen evenmin worden verstoord.• Een waterkering mag, voorafgaand aan het broedseizoen en de werkzaamheden, ongeschikt gemaakt worden voor broedvogels. Dit kan gedaan worden door de vegetatie zeer kort te houden, te frezen en/of de waterkering dagelijks te betreden. Deze maatregel dient uitsluitend om de vestiging van broedvogels te voorkomen, niet het verjagen van <u>aanwezige</u> broedende vogels.
Amfibieën	<ul style="list-style-type: none">• Houtrillen, boomstronken en bladhopen worden in de winterperiode (oktober t/m maart) ontzien in verband met overwinterende amfibieën.

4. Uitvoeren werkzaamheden bij aanwezigheid van beschermde soorten

Soort(groep) specifieke maatregelen

Broedvogels en nesten	<ul style="list-style-type: none">• Werkzaamheden kunnen in het broedseizoen (15 maart tot 15 juli) worden uitgevoerd, echter enkel wanneer er geen broedgevallen binnen de werklocatie zijn vastgesteld. Let hierbij op dat ook buiten het broedseizoen vogels tot broeden kunnen komen.• Een waterkering mag, voorafgaand aan het broedseizoen en de werkzaamheden, ongeschikt gemaakt worden voor broedvogels. Dit kan gedaan worden door de vegetatie zeer kort te houden, te frezen en/of de waterkering dagelijks te betreden. Deze maatregel dient uitsluitend om de vestiging van broedvogels te voorkomen, niet het verjagen van <u>aanwezige</u> broedende vogels.• In gebruik zijnde nesten van de meerkoet mogen, mits dit voorzichtig en zorgvuldig gebeurt, buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden geplaatst worden.
Beschermde zoogdieren	<ul style="list-style-type: none">• Bewoonde bever-, dassen- of otterburcht of oeverhol: de minimaal aan te houden afstand is 20 meter, met als uitzondering hierop werkzaamheden aan de andere zijde van het water. Alleen in zeer dringende gevallen is buiten de kraamperiode een kortere afstand toegestaan, mits de burcht niet wordt beschadigd (kraamperiode bever: mei t/m augustus, das: december t/m juni en otter: april t/m december).• Bij aanwezigheid van de waterspitsmuis of de noordse woelmuis wordt de voortplantingsperiode van april t/m oktober ontzien.
Beschermde vissen	<ul style="list-style-type: none">• Bij aanwezigheid van de grote modderkruiper worden werkzaamheden onder de waterlijn uitsluitend in overleg met een ecologisch deskundige uitgevoerd. Hierbij wordt voorkomen dat het leefgebied van deze soorten wordt beschadigd.
Beschermde amfibieën	<ul style="list-style-type: none">• Leefgebied van beschermde amfibieën wordt in het veld gemarkeerd, met uitzondering van die van de rugstreeppad (dan overleg met ecologisch deskundige). Voor het aanbrengen van markeringen en, indien dit voor de uitvoer van werkzaamheden nodig is, worden de leefgebieden te voet betreden. Deze gebieden worden niet bereden met zwaar (gemotoriseerd) materieel. Het betreden van het leefgebied gebeurt bij voorkeur niet in de periode maart t/m augustus.• Gedeelte werklocatie waar die dag werkzaamheden worden uitgevoerd worden vooraf gecontroleerd op aanwezige amfibieën. De aangetroffen dieren worden, zonder deze te beschadigen, overgeplaatst naar een dichtbij gelegen en veilig (vrij van werkzaamheden) heenkomen. Bij het wegvangen worden, in overleg met een ecologisch deskundige, maatregelen genomen om verspreiding van voor amfibieën schadelijke schimmelinfecties tegen te gaan.
Beschermde reptielen	<ul style="list-style-type: none">• Gedeelte werklocatie waar die dag werkzaamheden worden uitgevoerd worden vooraf gecontroleerd op aanwezige reptielen. De aangetroffen dieren worden, zonder deze te beschadigen, overgeplaatst naar een dichtbij gelegen en veilig (vrij van werkzaamheden) heenkomen.• Broedhopen van de ringslang worden gemarkeerd en niet beschadigd.• Op plaatsen waar de ringslang overwintert (onder basaltstenen, in oeverbeschoeiing of -verdediging) wordt bij voorkeur niet in de periode van oktober tot maart gewerkt.
Beschermde insecten	<ul style="list-style-type: none">• Plaatsen waar beschermde insecten voorkomen worden gemarkeerd en slechts indien noodzakelijk betreden. Op dergelijke plaatsen wordt zoveel mogelijk met zorg

	voorkomen dat de vegetatie wordt beschadigd, door deze plaatsen niet te betreden met zwaar (gemotoriseerd) materieel.
Beschermde planten	<ul style="list-style-type: none">• Groeiplaatsen van beschermde planten worden gemarkeerd en enkel indien dit noodzakelijk is betreden. Op deze groeiplaatsen wordt voorkomen dat de bodem en de vegetatie worden beschadigd, door deze niet met zwaar materieel te betreden. Betreding te voet wordt op deze plaatsen zoveel mogelijk voorkomen.• Als werkzaamheden onvermijdelijk zijn om waterstaatkundig bedreigende situaties te voorkomen is het toegestaan om, in overleg met een ecologisch deskundige, de groeiplaatsen met een ruime hoeveelheid grond te verplaatsen naar een ander geschikt biotoop.

Bijlage 3 Ecologische werkplaat uitvoering

(ecologische werkplaat toevoegen door uitvoerder)

Bijlage 5 Meldingsformulier calamiteit

Gegevens calamiteit*

- verstoren of doden beschermde diersoorten
- beschadigen of vernietigen vaste rust- of verblijfplaatsen diersoorten
- beschadigen of vernietigen beschermde plantensoorten
- verspreiding invasieve exoten
- handhaving door derden
- overig

Toelichting

Datum en plaats ongeval

Plaats	Datum
Melder	tel. nr.

Maatregelen om schade te voorkomen of te beperken

Afgestemd met:

Opdrachtgever waterschap

Naam: tel.nr. akkoord

Ter zake kundig persoon(en)

Naam: tel.nr. akkoord

Naam: tel.nr. akkoord

** Een calamiteit in het kader van de gedragscode is een ongewenste gebeurtenis die leidt of had kunnen leiden tot ongewenste schade aan beschermde soorten en aandachtsoorten of tot verspreiding van invasieve exoten.*